

บทนำ

บ๊วยเป็นไม้ผลเขตร้อนที่มีแหล่งกำเนิดในจีน แต่แพร่กระจายไปหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น เวียดนาม ลาว พม่า และไทย สำหรับประเทศไทยนั้นบ๊วยกระจายเข้ามาทางตอนเหนือของประเทศ เช่น จังหวัดเชียงราย ดังจะเห็นได้ว่ามีบ๊วยพันธุ์พื้นเมือง เรียกว่า พันธุ์เชียงรายหรือแม่สาย ปัจจุบันบ๊วยเป็นไม้ผลเขตร้อนที่มีการปลูกมากที่สุด เพราะเป็นพืชที่ปลูกง่าย ไม่ต้องการการดูแลเอาใจใส่มาก มีโรคและแมลงรบกวนค่อนข้างน้อย และให้ผลผลิตสูงตามอายุ และขนาดของลำต้น

สภาพดินฟ้าอากาศที่เหมาะสม

สภาพอากาศ

บ๊วย ต้องการอุณหภูมิที่ประมาณ 7.2 องศาเซลเซียส หรือต่ำกว่า จำนวน 50 - 100 ชั่วโมง ตามชนิดของพันธุ์ ดังนั้นบางพันธุ์ เช่น พันธุ์เชียงรายหรือแม่สายสามารถปลูกได้ในพื้นที่ที่มีความสูง 500 เมตรจากระดับน้ำทะเล เช่น ในพื้นที่ราบของจังหวัดเชียงราย แต่พันธุ์ที่มีคุณภาพดีซึ่งนำมาจากต่างประเทศควรปลูกในพื้นที่ที่มีความสูง 700 เมตร ขึ้นไป

สภาพดิน

ดินที่เหมาะสมควรเป็นดินที่มีอินทรีย์วัตถุสูง หน้าดินลึก มีความเป็นกรด - ด่าง 5.5 - 6.5 แต่บ๊วยสามารถเจริญเติบโตได้ในดินทุกประเภท

พันธุ์ปลูกที่เหมาะสม

1. พันธุ์เชียงรายหรือแม่สาย เป็นพันธุ์พื้นเมืองที่มีอยู่ดั้งเดิม เหมาะสำหรับพื้นที่ที่มีความสูงตั้งแต่ 500 เมตรขึ้นไป แต่มีข้อเสียคือผลมีขนาดเล็ก เพราะปัจจุบันทางโรงงานแปรรูปต้องการบ๊วยที่มีขนาดใหญ่ โดยมีเส้นผ่าศูนย์กลางผล 2 เซนติเมตรขึ้นไป

2. พันธุ์ปิงดิง เป็นบ๊วยพันธุ์ที่นำมาจากไต้หวัน เหมาะสำหรับพื้นที่ที่มีความสูง 700 เมตรขึ้นไป

3. พันธุ์เจียนโถ เป็นบ๊วยพันธุ์ที่นำมาจากไต้หวัน เหมาะสำหรับพื้นที่ที่มีความสูง 700 เมตรขึ้นไป

4. พันธุ์บาร์มี 1 (ขุนวาง 1) เป็นบ๊วยพันธุ์ที่คัดเลือกที่ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ มีขนาดผลใหญ่ และให้ผลผลิตสูงเหมาะสำหรับพื้นที่ที่มีความสูงตั้งแต่ 700 เมตรขึ้นไป

5. พันธุ์บาร์มี 2 (ขุนวาง 2) เป็นบ๊วยพันธุ์ที่คัดเลือกที่ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ มีขนาดผลใหญ่ และให้ผลผลิตสูงเหมาะสำหรับพื้นที่ที่มีความสูงตั้งแต่ 700 เมตรขึ้นไป

การปลูกและดูแลรักษา

ระยะปลูก

10 x 10 หรือ 12 x 12 เมตร

การเตรียมหลุมปลูก

ขุดหลุมให้มีขนาด ความกว้าง x ความยาว x ความลึก ตั้งแต่ 70 เซนติเมตร ขึ้นไปจนถึง 1 เมตร ใส่หินฟอสเฟต อัตรา 100 -200 กรัม (1-2 ชีด) ต่อหลุม และปุ๋ยคอก (ปุ๋ยมูลสัตว์ต่างๆ) หรือ ปุ๋ยหมัก จำนวน 5-10 กิโลกรัมต่อหลุม ผสมคลุกเคล้ากับดินชั้นบนแล้วใส่ลงไปหลุมโดยใส่ให้สูงกว่าระดับดินเดิม 10-15 เซนติเมตร

ช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสม

1. ช่วงฤดูฝน (พฤษภาคม - สิงหาคม) เหมาะสำหรับพื้นที่ไม่มีแหล่งน้ำ

2. ช่วงฤดูแล้ง หรือช่วงเวลาที่พักตัว (ไม่มีใบ พฤศจิกายน - มกราคม) สำหรับพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำ

การใส่ปุ๋ย

ในช่วง 1-4 ปีแรก การใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) ร่วมกับปุ๋ย 15-15-15 โดยแบ่งใส่ 2 - 3 ครั้ง อัตรา 100 กรัมต่อต้น ในช่วงฤดูฝน (อัตราเพิ่มขึ้นปีละ 1 เท่าของปีก่อน) หลังจากมีการให้ผลผลิตแล้ว ในช่วงเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน ใส่ปุ๋ย 15-15-15 อัตรา 1, 2, 3 กิโลกรัมในปีที่ 5 - 7 ในเดือนสิงหาคม - กันยายน ใส่ปุ๋ย 12-24-12 อัตรา 1, 2, 3 (อัตราเพิ่มขึ้นปีละ 1 กิโลกรัม) ในปีที่ 5 - 7 สำหรับปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมัก ใส่ปีละ 1 ครั้ง ในช่วงต้นฤดูฝน (พฤษภาคม - มิถุนายน) อัตรา 5 - 10 กิโลกรัม และเพิ่มขึ้นตามขนาดของทรงพุ่ม

การให้น้ำ

การให้น้ำในช่วงหลังปลูก โดยเฉพาะการปลูกในช่วงฤดูแล้งหรือฤดูพักตัว จำนวน 1 ครั้งต่อสัปดาห์ หรือสำหรับต้นที่ให้ผลผลิตแล้ว ควรให้น้ำหลังจากบ๊วยออกดอกจนถึง 2 สัปดาห์หลังเก็บเกี่ยว เพื่อเพิ่มขนาดของผลและป้องกันผลร่วง แต่บ๊วยมีความสามารถทนทานต่อสภาพแห้งแล้งได้ดี ดังนั้นสามารถเจริญเติบโตและให้ผลผลิตได้ในสภาพแปลงที่อาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียว

การขยายพันธุ์

บ๊วยพันธุ์ดีสามารถขยายพันธุ์โดยการเสียบกิ่ง ซึ่งจะต้องเพาะเมล็ดบ๊วยสำหรับทำเป็นต้นตอแล้วนำพันธุ์ดีมาเสียบกิ่งแบบเสียบปลั้มในช่วงฤดูพักตัว หรือการขยายพันธุ์ดีโดยวิธีการปักชำ

การจัดทรงพุ่มและการตัดแต่งกิ่ง

บ๊วยต้องการแสงแดดในการเจริญเติบโตและการพัฒนาดอกและผล ดังนั้นต้องทำการตัดแต่งกิ่งจัดทรงพุ่มให้มีรูปร่างแบบเปิดกลาง โดยหลังปลูก 3 - 6 เดือน ให้เลือกกิ่งข้างที่ทำมุม 45 องศากับลำต้น สูงจากพื้นดิน 60 - 90 เซนติเมตร จำนวน 3 - 4 กิ่งรอบลำต้นแล้วตัดยอด

หลังจากนั้นตัดแต่งกิ่งเฉพาะกิ่งกระโดงหรือกิ่งที่ตั้งขึ้นกิ่งที่เปียดกัน และกิ่งที่ถูกโรคและแมลงทำลาย โดยช่วงเวลาตัดแต่งกิ่งที่เหมาะสมมี 2 ระยะเวลา ได้แก่ ในระยะพักตัว (ตุลาคม - พฤศจิกายน) และในระยะหลังจากเก็บเกี่ยวผล (เมษายน - พฤษภาคม)

การกำจัดวัชพืช

ควรกำจัดวัชพืชบริเวณชายพุ่ม สำหรับบริเวณระหว่างต้นหรือแถวให้ตัดหญ้าหรือวัชพืชให้สั้นเพื่อไม่ให้เป็นที่อยู่อาศัยของโรคและแมลง

กำหนดการปฏิบัติงานดูแลรักษาบ๊วย

เดือน	ระยะของพืช	การปฏิบัติดูแลรักษาของเกษตรกร
ก.พ.	หลังติดผล 7-14 วัน หลังติดผล หลังติดผล	1. ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 13-13-21 เพื่อเพิ่มคุณภาพผลผลิต 2. ให้น้ำสำหรับพื้นที่ที่ให้น้ำได้ 3. ตัดแต่งกิ่งครั้งที่ 1 (Summer pruning) เพื่อตัดกิ่งกระโดงที่เกิดใหม่ตั้งแต่ระยะแรก 4. เก็บผลผลิตสำหรับบางศูนย์ที่เก็บเกี่ยวเร็ว เช่น ขอบดิ่ง
มี.ค.	เก็บเกี่ยว	1. เก็บผลผลิตจำหน่าย
เม.ย.	เก็บเกี่ยว หลังเก็บเกี่ยว	1. เก็บผลผลิตจำหน่าย 2. ดูแลรักษาทั่วไป
พ.ค.	เก็บเกี่ยว หลังเก็บเกี่ยว หลังตัดแต่ง	1. เก็บผลผลิตสำหรับบางศูนย์ที่เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ช้า เช่น วัดจันทร์ 2. ตัดแต่งกิ่งครั้งที่ 2 (Summer pruning) เพื่อตัดแต่งกิ่งที่เสียหายจากการเก็บเกี่ยวและกิ่งที่มีมากทิ้ง ให้แสงแดดเข้าได้ทั่วทรงพุ่ม 3. ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 เพื่อให้ต้นสมบูรณ์และสร้างตาออกดีขึ้น
มิ.ย.	เจริญเติบโต	1. กำจัดวัชพืช
ก.ค.	เจริญเติบโต	1. ดูแลรักษาทั่วไป
ส.ค.	เจริญเติบโต	1. กำจัดวัชพืช
ก.ย.	ก่อนพักตัว	1. ดูแลรักษาทั่วไป
ต.ค.	พักตัว	1. กำจัดวัชพืช เพื่อให้สะดวกในการใส่ปุ๋ยและใช้ในการคลุมโคนต้น 2. ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 และปุ๋ยอินทรีย์ให้ต้นสมบูรณ์ก่อนพักตัว 3. คลุมต้นด้วยวัชพืชหรือฟาง เพื่อช่วยรักษาความชื้น
พ.ย.	พักตัว	1. ตัดแต่งกิ่งครั้งที่ 3 (Winter pruning) ทำการตัดแต่งกิ่งที่มีมากเกินไปออก พร้อมทั้งควบคุมทรงต้นให้ถูกต้อง 2. พ่นยากำจัดโรคแมลงหลังตัดแต่ง 3. เปลี่ยนพันธุ์สำหรับต้นที่มีผลผลิตคุณภาพไม่ดี เช่น ผลเล็กหรือไม่ติดผล
ธ.ค.-ม.ค.	ออกดอก	1. ดูแลรักษาทั่วไป 2. สำรวจประชากรเพลี้ยอ่อน เพื่อเตรียมการป้องกัน กำจัดพ่นยากำจัดเพลี้ยอ่อนหลังติดผล (เมื่อพบการระบาด)

ระยะเวลาและการเก็บเกี่ยวผล

บ๊วยจะเก็บเกี่ยวผลในช่วงปลายเดือนมีนาคม - เมษายน ขึ้นอยู่กับพันธุ์ที่ปลูกและสภาพพื้นที่และวิธีการแปรรูป โดยพิจารณาจากสีผิวผลโดยการเก็บเกี่ยวสำหรับแปรรูปบ๊วยดองกรอบ

หรือแฉล้ม จะเก็บเกี่ยวเมื่อผิวผลเปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีเหลืองอ่อนหรือเหลือง 30-40 %

สำหรับการเก็บเกี่ยวเพื่อนำไปแปรรูปเป็นบ๊วยดองสำหรับประกอบอาหาร หรือการดองเหลืองจะเก็บผลเมื่อผิวผลเปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีเหลือง 80-100 %

การแปรรูป

บ๊วยเป็นผลไม้ที่ใช้บริโภคโดยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดต่างๆ เช่น ดอง แฉล้ม ทำแยม หรือทำเป็นบ๊วยเค็มโรครและแมลง

บ๊วยเป็นพืชที่มีโรคและแมลงรบกวนน้อยมาก

โรค เช่น ใบจุดรู และผลมีจุดลาย

แมลง เช่น เพลี้ยอ่อน เพลี้ยแป้ง หรือเพลี้ยหอย หนอน

เจาะลำต้น และแมลงวันทอง

การเก็บผล

ผลบ๊วยจะสุกไม่พร้อมกันทำให้ต้องเก็บหลายครั้ง ผลจะเริ่มสุกประมาณต้นเดือนเมษายน และจะเก็บไปได้ตลอดเดือน อาจเก็บวันเว้นวัน หรือ 2 วันก็ได้ และนิยมเก็บผลด้วยมือ ซึ่งสามารถเลือกเก็บแต่ผลสุกได้ สำหรับผลผลิตของบ๊วยจะขึ้นกับขนาดและความแข็งแรงของต้นด้วย

การใช้ประโยชน์และการตลาด

ถึงแม้ว่าผลบ๊วยจะใช้รับประทานสดไม่ได้ แต่ก็สามารถนำไปทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ให้ประโยชน์ได้มาก ที่นิยมทำกันอยู่ในขณะนี้ เช่น

บ๊วยดองหรือบ๊วยเจีย เป็นต้น สำหรับราคาผลสุกจะขายได้ กิโลกรัม 13-15 บาท ซึ่งสามารถทำรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกได้ดีอีกพืชหนึ่ง

บ๊วย

Japanese Apricot

ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่

สถาบันวิจัยพืชสวน

กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
313 ม.12 ต.หนองควาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่ 50230
โทร. 053-114133-6 โทรสาร. 053-114072
Website : www.doa.go.th/hc/cmrarc

เรียบเรียงโดย

พิจิตร ศรีปิ่นตา

จัดทำโดย

งานสารสนเทศ